

OLIV O'QUV YURLARIDA MUSIQA PEDAGOGIKASINING ZAMONAVIY
TENDENTSIYALARI

Kurbonova Nigora Rahimjonovna

*O'zbekiston davlat san'at va madaniyat instituti
"Ijtimoiy-gumanitar va pedagogika" kafedrasining katta o'qituvchisi*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada oliy o'quv yurtlarida musiqa pedagogikasining hozirgi tendentsiyalari ko'rib chiqiladi. Ushbu mavzu bo'yicha materiallarni o'rganish jarayonida maqolada ta'lim faoliyatining asosiy elementlari (kategoriyalari) aniqlandi va hozirgi bosqichda oliy o'quv yurtlarida musiqa pedagogikasi panoramasi taqdim etildi.*

Kalit so'zlar: *musiqa pedagogikasi, madaniy muhit, o'rganish vektorlari, integrativ tamoyil, ta'lim dasturlarini modernizatsiya qilish.*

Аннотация: *В данной статье рассматриваются современные тенденции в музыкальной педагогике высших учебных заведений. В процессе изучения материалов по данной тематике выявлены и представлены в данной статье основные элементы (категории) образовательной деятельности, а также панорама музыкальной педагогике в высших учебных заведениях.*

Ключевые слова: *музыкальная педагогика, культурная среда, векторы обучения, интегративный принцип, модернизация образовательных программ.*

Oliy musiqa ta'lim muassasalarida ta'lim dasturlarini o'zlashtirish jarayoni asrlar davomida shakllangan sohadir. Bu, bir tomondan, ijro etishning amaliy tamoyillarining fundamental bazasini boyitish, boshqa tomondan, ijtimoiy fikr va texnologik taraqqiyotning sotsiologiya, psixologiya, tarix, etnografiya, siyosatshunoslik, iqtisodiyot, informatika kabi sohalari bilan o'zaro aloqalar orqali mafkuraviy ichki tarkibni kengaytirish bilan tavsiflanadi. Shunday qilib, oliy o'quv yurtlarida musiqa pedagogikasining zamonaviy tendentsiyalarini aniqlash va o'rganish muammosi turli mamlakatlar, madaniyatlar, maktablar tadqiqotchilari faoliyatida tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Ushbu tadqiqot muammosiga murojaat qilgan materiallar ta'lim tizimining tarkibiy qismlarini (elementlarini) aniq ajratib ko'rsatish usuliga bo'ysunadi, bu esa o'z navbatida zamonaviy musiqiy va pedagogik amaliyot toifalari bo'lib xizmat qiladi.[1,b.202]

Ta'lim faoliyatining elementlari (toifalari), ularning guruhlari va vektorlari zamonaviy oliy o'quv yurtlarida musiqiy pedagogikaning asosini tashkil etadi. Uning zamonaviy tendentsiyalari ushbu soha doirasini kengaytirish, musiqa san'atiga yaqin va uzoq bo'lgan bir qator fanlarni o'z doirasiga kiritish, shuningdek, talabalar uchun o'quv dasturini to'liq o'zlashtirish va professionallarni tayyorlash uchun zarur bo'lgan materiallarni taqdim etish usullarini yangilash omillariga asoslanadi.[2,b.198]

Oliy o'quv yurtlarida musiqa fanlarini o'qitish to'g'risidagi ma'lumotlarni to'plash va tahlil qilish jarayonida ushbu hodisaning hajmi va ko'p tarmoqli ekanligi aniq bo'ldi. Bu musiqiy ta'limning asosini tashkil etuvchi elementlarni aniqlashni talab qildi.[3,b.139]

Amaliy va nazariy jihatdan muhim bo'lgan narsa, shuningdek, san'at ustalarining oldingi avlodlari qoldirgan madaniy etnik an'analarning muhitga kirib borishi. Ularni anglab olish kelajakdagi sahna ustalarining milliy o'ziga xosligini targ'ib qiladi va shu bilan ma'lum bir xalq yoki davlat ijodiyoti asoslarini zamonaviy jamiyatga yetkazish uchun qulay zamin yaratadi. Shuningdek, oliy o'quv yurtlarida musiqa pedagogikasining hozirgi rivojlanish tendentsiyalarini yoritish uchun ma'lum bir xalqning ma'naviy qadriyatlarini va ularning musiqiy ijodga proektsiyasini aniqlash kerak.

Shunday qilib, ijro amaliyoti jamiyatning ma'naviy madaniyatining bir jihati sifatida qaraladi, bu esa o'z navbatida uni saqlab qolish, tarqatish sohasini kengaytirish va kelajakda saqlash uchun kuchli turtki bo'lib xizmat qiladi. [4,b.751]

Jamiyat hayotidagi jadal texnologik taraqqiyot axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etish bilan bog'liq badiiy kompozitsiyalar taqdimotini yangilash jarayonining ahamiyatini belgilab berdi. [5,b.23] Shunisi e'tiborga loyiqki, juda ko'p tarkibiy qismlarning mavjudligi musiqiy pedagogika sohasining integrativ xususiyatini aniqladi, bu ta'lim dasturlarini ishlab chiqish va amalga oshirishda fanlararo yondashuvlarni yanada kengroq va faol qo'llashga moyildir.

Yevropa mutaxassislari, xususan Finlyandiyaning ta'lim muassasalarida musiqa pedagogikasi masalalarini o'rganib chiqib, talabalarga turli xil musiqiy faoliyat turlarida o'zlarining ijodiy salohiyatlarini ro'yobga chiqarish imkoniyatini berish zarur degan xulosaga kelishdi. Ularning sonining ko'payishi talabalar tomonidan o'rganishga bo'lgan qiziqishning paydo bo'lishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi va ularni tanlangan amaliyot sohasini chuqur o'zlashtirishga undaydi. Madaniy uzluksizlikni saqlab qolish, klassik yo'nalishdagi janrlarga murojaat qilish orqali, yangi ta'lim formatlarini qo'llash, zamonaviy musiqa uslublarini rivojlantirish bilan birgalikda ta'lim dasturlarini muvaffaqiyatli rivojlantirish strategiyasi va shartlaridan biridir. [6, 226] Olimlarning fikriga ko'ra, asbobni o'zlashtirishning dastlabki bosqichida ijrochilik fanlarini o'qitish usullarini, xususan pianino chalishni tanlashga alohida e'tibor berilishi kerak. Talqin qilish texnikasini o'zlashtirishga dinamik o'yin, musiqiy matnni artikulyatsiya qilish, chet el maktablaridan birida qabul qilingan Faber usuli bo'yicha o'qitish kabi usullar yordam beradi. [7, b.10]

Ko'rib chiqilayotgan mavzu bilan bog'liq materiallarni o'rganish ta'lim faoliyatining elementlari (toifalari) degan xulosaga kelishimizga imkon berdi:

- bastakor va ijrochining ijodi;
- asarning semantik modellarini dekodlash;
- muallifning uslubini va uni kompozitsiyada amalga oshirish usullarini tushunish;

- kompozitsiyaning intonatsion-ritmik tuzilishini o'rganish;
- improvizatsiyani hodisa va ijodiy jarayon sifatida mafkuraviy tushunish;
- nazariy bilimlarni ijro amaliyotiga proektsiyalash(va aksincha);
- o'quv jarayonida innovatsion texnologiyalardan foydalanish;
- ma'naviy madaniyatning bir qismi sifatida kompozitsiya va uning ijrosini etnik, milliy tushunishni aniqlash (uni saqlash va zamonaviy jamiyatga yetkazish yo'llari);
- konsert ijrosining estetik va psixologik asoslarini yaratish;
- yuqori darajadagi badiiy madaniyatni saqlash va yanada rivojlantirish uchun zarur shart-sharoitlarni ta'minlash;
- talabalar psixologiyasini tushunish;
- bo'lajak konsert ijrochisini tayyorlashga yondashuvda pedagogik texnologiyalar bazasini ishlab chiqish;
- talabalar va estrada san'atkorlarining kasbiy yo'nalishi va shaxsiy Konstitutsiyasini bir-birini to'ldiruvchi qismlar sifatida ajralmas birlikda ko'rish;
- ijodiy jamoalarni yaratish amaliyotiga ehtiyoj (kamera ansambllaridan tortib katta guruhlargacha);

ijro mahoratining tarixiy asoslarini o'rganishda madaniyat sohasi (xususan, musiqiy ta'lim) va jamiyat hayotining o'zaro bog'liqligini kuzatish (asar va uning uslubi paydo bo'lgan yaxlit kontekstni ko'rish).

Shuni e'tiborga loyiqlik, tadqiqot natijasida aniqlangan materiallar, pedagogik faoliyat elementlari va ular tomonidan tashkil etilgan guruhlar o'quv vektorlarini shakllantiradi. Ular musiqiy ijro sohasida oliy o'quv yurtlari dasturlarini amalga oshirishda muhim rol o'ynaydi. Shunday qilib, "Asarning semantik modellarini dekodlash", "Madaniyat sohasi va jamiyat hayoti o'rtasidagi munosabatlarni kuzatish", "Talaba-musiqachilar psixologiyasini tushunish", "Konsert ijrochiligining estetik va psixologik asoslarini rivojlantirish", "Asarni anglash va uni amalga oshirish jamiyatning ma'naviy madaniyatining bir qismi sifatida", "Asarning etnik va milliy xususiyatlarini aniqlash", "O'quv jarayonida innovatsion texnologiyalardan foydalanish" nomlangan toifalar oliy o'quv yurtlarining ta'lim dasturlarini rivojlantirishda integratsiya vektorining asosini tashkil etadi. "Ijro mahoratining tarixiy asoslarini o'rganish", "Nazariy bilimlarni ijro amaliyotiga proektsiyalash (va aksincha)", "Kompozitsiyaning intonatsion-ritmik tuzilishini o'rganish", "Mualliflik uslubini tushunish va uni kompozitsiyada amalga oshirish usullari" nomlari ostidagi toifalar tadqiqot sohasining nazariy vektorining bir qismidir.

Umuman olganda, tadqiqot natijasi, oliy o'quv yurtlarida musiqa pedagogikasining hozirgi rivojlanish tendentsiyalari, integratsiya, nazariy, amaliy, moddiy-texnik ta'minot vektori kabi ta'lim dasturlarining mavjudligini ko'rsatdi. Ta'lim jarayonining sanab o'tilgan barcha tarkibiy qismlarining mavjudligi va ularni kengaytirish, boyitish, musiqiy, xususan, ijro san'ati vakillarining vaqt va amaliy faoliyati bilan olib kelingan yangi ma'lumotlar va kashfiyotlar bilan to'ldirish orqali ushbu sohani jamiyat hayotida saqlash va rivojlantirish istiqbollari ochib beradi.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ:

1. Elmgren, H. Hindrances to recognition in Finnish music schools. *International Journal of Music Education*, 39(2), USA. 821 P. [Электронный ресурс] URL: <https://doi.org/10.1177/0255761420986223>
2. Беркимбаев, К.М., Ниязова, Г.З., Керимбаева, Б.Т., Берди, Д.К., и Эрназарова, Д.З.. Формирование информационной компетентности будущих специалистов - как фактор повышения качества подготовки. (2013) *Life Science Journal*, 10(SPEC. ISSUE 9), USA, 207 P.
3. Коломиец, Г. (2021). Философия музыки в образе мира: От античности до современности. *RUDN Journal of Philosophy*, 25(1), 188 P. [Электронный ресурс] URL: <https://doi.org/10.22363/2313-2302-2021-25-1-139-155>
4. Terletska, Y.M. (2020). Fundamentals of psychic and emotional human deprivation. *Astra Salvensis*, 771 P. [Электронный ресурс] URL: <https://astrasalvensis.eu/2020-2/#>
5. Ward, F. (2019). Technology and the transmission of tradition: An exploration of the virtual pedagogies in the Online Academy of Irish Music. *Journal of Music Technology and Education*, 12(1), 23 P. [Электронный ресурс] URL: https://doi.org/10.1386/jmte.12.1.5_1
6. Kuhn, W., & Hein, E. (2021). Future-proofing the Electronic Music School. In *Electronic Music School* 231 P. Oxford: Oxford University [Электронный ресурс] URL: <https://doi.org/10.1093/oso/9780190076634.003.0012>
7. Utami, N., & Widjajantie, K. (2020). Faber Method Classical Piano Learning in Purwacaraka Music School Purwokerto. *Jurnal Seni Musik*, 9(1), 10 P. [Электронный ресурс] URL: <http://dx.doi.org/10.15294/jsm.v9i1.30417>